

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Дімова Івана Андрійовича на тему:

«Управління інноваційним розвитком агропромислового сектору

в умовах повоєнного відновлення економіки України»,

поданої до захисту на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук за спеціальністю

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність обраної теми досліджень

Інноваційний розвиток, створюючи передумови для економічного зростання, покращення якості життя населення та формування стійкого економічного потенціалу країни, стає стратегічним фактором підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Особливого значення інноваційний розвиток набуває в умовах глобалізації та технологічної революції. Все вищевикреслене вимагає усвідомлення принципів комплексного управління інноваційним розвитком національної економіки та їх застосування щодо забезпечення економічної безпеки національної економіки.

З початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну реальний сектор економіки зазнав руйнівних втрат, зокрема виробництва, логістичних ланцюгів, об'єктів інфраструктури, сільськогосподарських і земельних ресурсів, людського капіталу. Зокрема, агропромисловий сектор зазнав прямих втрат на суму 10,3 млрд доларів США, що становить 6,1% від загального обсягу втрат по всіх видах майна.

Особливої важливості для розвитку національної економіки в умовах повоєнного відновлення набуває інноваційний розвиток агропромислового сектору, що обґрунтовує необхідність усвідомлення його пріоритетності. Саме агропромисловий сектор, який забезпечує вагомий внесок у ВВП країни, формує продовольчий резерв в умовах війни, є провідним експортером зернових, є джерелом стабільного доходу для великої кількості домогосподарств, має значну інвестиційну привабливість та потенціал цифровізації, здатний швидко відновити економічну активність держави. Це зумовлює актуальність та своєчасність дослідження, проведеного Дімовим І.А.

Підтвердженням актуальності теми представленої Дімовим І. А. дисертації та практичної її спрямованості є зв'язок з науково-дослідною темою ПрАТ «ВНЗ» Міжрегіональна Академія управління персоналом» за темами «Теоретико-методологічні засади становлення української державності і соціальна практика: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми» (номер державної реєстрації – 0113U07698) та «Дослідження теоретико-методологічних основ розвитку української державності в контексті світових модернізаційних процесів формування

національних громадянських суспільств: політичний, юридичний, економічний, соціальний, психологічний та управлінський аспекти» (номер державної реєстрації – 0119U100492). У межах зазначеної теми особисто автором обґрунтовано концептуальний підхід до управління інноваційним розвитком агропромислового сектору в контексті повоєнного відновлення економіки України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірність

Достовірність результатів дослідження, що містяться у висновках та рекомендаціях не викликає сумнівів. Усі вони отримані особисто автором унаслідок вдалого поєднання наукової методології, сучасних методів і прийомів обробки економічної та статистичної інформації. Більшість положень дисертації містять авторський підхід щодо вирішення окремих завдань в контексті розв'язання проблеми управління інноваційним розвитком агропромислового сектору в контексті повоєнного відновлення економіки України.

Викладений у дисертації матеріал логічно поєднує теоретико-методологічні узагальнення предмету дослідження та аналітичні розрахунки, які базуються на великому масиві статистичної інформації, поданого у матеріалах: законодавчих актів Верховної Ради України; постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України; статистичних даних Державного комітету статистики України; публікаціях науковців та практиків, а також власних дослідженнях автора з проблем інноваційного розвитку агропромислового сектору. Розрахунки подані в дисертації переважно виконані з використанням розроблених автором підходів, що забезпечило обґрунтованість наукових положень та висновків. Представлені пропозиції та рекомендації є цілком змістовними та обґрунтованими. Їх практичну цінність засвідчує апробація на міжнародних та всеукраїнських конференціях, в роботі яких приймав участь дисертант.

Наукові положення, висновки і рекомендації у повній мірі висвітлені у 7 наукових працях, у т. ч.: 2 статті в наукових виданнях України, включених до переліку наукових фахових видань України, 2 статті в періодичних наукових виданнях держав, які входять до Європейського Союзу та проіндексовані в базах даних Scopus та Web of Science Core Collection; 2 публікації у матеріалах науково-практичних конференцій.

Новизна результатів наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова новизна дисертаційної роботи Дімова І. А. полягає у поглибленні теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо управління інноваційним розвитком агропромислового сектору в умовах

повоєнного відновлення економіки України. Основні положення наукової новизни, винесені на захист:

вперше:

- запропоновано концептуальну модель формування стратегії інноваційного розвитку агропромислового сектору, яка структурована відповідно до бажаного рівня інноваційного розвитку та дозволяє узгодити стратегічні цілі агропромислового сектору з його ресурсними можливостями, інституційним середовищем та очікуваними результатами, що забезпечує адаптивність і цілеспрямованість інноваційної політики в агропромисловому секторі та її узгодження із загальнонаціональними пріоритетами повоєнного відновлення;

удосконалено:

- систематизацію інструментів стимулювання інновацій у провідних аграрних країнах світу, які утворюють цілісну систему міжнародного досвіду підтримки інновацій та базуються на поєднанні фінансових інструментів, інноваційної інфраструктури та державно-приватного партнерства та сприяють розвитку агроінноваційних стартапів, трансферу технологій, розвитку агрокластерів та цифровізації;

- науково-практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління сталим інноваційним розвитком агропромислового сектору національної економіки, які враховують зміни в економічній, технологічній, екологічній, соціальній та інших підсистемах діяльності суб'єктів агропромислового сектору в умовах триваючих викликів воєнного характеру та поєднані в єдину екосистему агроінновацій;

- методичні підходи до цифровізації процесів агрологістики як чинника підвищення ефективності агропромислового сектора шляхом забезпечення оптимізації ланцюгів постачання, скорочення витрат виробництва, підвищення прозорості логістичних процесів; серед основних інструментів цифровізації агрологістики розглянуто інструменти GPS-навігації, геоінформаційні системи GIS, технології Інтернету речей, блокчейн-рішення, автоматизовані системи управління складом WMS, цифрові торговельні платформи, CRM- та ERP-системи, дрони і супутниковий моніторинг за логістичними процесами, мобільні додатки для планування та відстеження логістичних операцій;

набули подальшого розвитку:

- уточнено зміст низки основних понять управління інноваційним розвитком національної економіки, зокрема: щодо уточнення змісту поняття «стратегія інноваційного розвитку агропромислового сектору в умовах повоєнного відновлення економіки України» як системно обґрунтованої довгострокової програми дій, спрямованої на трансформацію агропромислового сектору шляхом інтеграції новітніх технологій та цифрових агроінновацій з метою підвищення його продуктивності та стійкості до кризових викликів, яке запропоновано розглядати як сукупність міжсуб'єктних відносин в процесі розвитку національної інноваційної екосистеми, залучення інвестицій у науково-дослідні розробки, стимулювання

цифровізації агропромислових процесів та впровадження принципів циркулярної економіки для формування конкурентоспроможного агропромислового сектору;

- система методичних інструментів впровадження цифрових інновацій у агропромисловому секторі шляхом використання цифрових платформ, серед яких точне землеробство, big data, дрони, системи моніторингу та управління ресурсами, що дозволяє не лише підвищити продуктивність, а й оптимізувати витрати, мінімізувати ризики та покращити прийняття управлінських рішень;

- методичні підходи до формування екосистеми агроінновацій, яка розглядається як окремий елемент національної екосистеми інновацій та базується на мережевій взаємодії, підтримці стартапів, трансфері технологій і сприятливому регуляторному середовищі, яке стимулює інвестиції та стале зростання агропромислового сектору та враховує загальнонаціональні пріоритети повоєнного відновлення.

Характеризуючи в цілому новизну результатів наукових положень дисертаційної роботи, слід зазначити, що беззаперечна оригінальність дисертації полягає в обраній його проблематиці та необхідності використання системного управління інноваційним розвитком. Викладений матеріал результатів дослідження характеризується глибоким системним підходом до пошуку шляхів підвищення ефективності управління управління інноваційним розвитком агропромислового сектору національної економіки в умовах повоєнного відновлення економіки України.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження

Наукове значення роботи полягає у поглибленні теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо управління інноваційним розвитком агропромислового сектору в умовах повоєнного відновлення економіки України.

Окремі положення дисертаційної роботи, які відображають наукову новизну і виносяться на захист, доведені автором до рівня рекомендацій з їх впровадженням у практику. Цей висновок підтверджується довідками про впровадження результатів дослідження. Розроблені практичні рекомендації стосовно розроблення комплексної системи фінансових та інституційних механізмів стимулювання інновацій щодо забезпечення сталого розвитку агропромислового сектору в контексті зміни клімату; визначення передумов, напрямки та результати впровадження цифрових інновацій; заходів щодо підвищення ефективності управління інноваційним розвитком, зокрема щодо забезпечення диверсифікації розвитку аграрного виробництва та формування повоєнної моделі розвитку прийнято до впровадження Малим приватним підприємством «ОБРІЙ» (довідка від 10.09.2024 р. № 47); стосовно концептуальних засад формування стратегії інноваційного розвитку агропромислового сектору; теоретичного аналізу тенденцій та викликів інноваційного розвитку національної економіки в умовах війни; особливостей

управління інноваційною діяльністю в аграрній сфері України в умовах воєнного стану прийнято до впровадження Приватним сільськогосподарським підприємством «Ексім-Агро» (довідка від 05.10.2024 р. № 54).

Матеріали дисертації використані у навчальному процесі Міжрегіональної Академії управління персоналом при підготовці програм навчальних курсів: «Економічне управління підприємством», «Теорія і організація управління», «Інноваційні технології управління персоналом», «Макроекономіка» та «Мікроекономіка» (довідка від 22.10.2024 № 4327/1).

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату

Дисертаційна робота Дімова І. А. є науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Відображає підготовлені для прилюдного захисту наукові положення, результати досліджень здобувача, а також дані про їх впровадження.

Дисертаційна робота написана діловою українською мовою. Матеріал викладено в логічній послідовності, робота характеризується цілісністю.

Зміст автореферату й основних положень дисертаційної роботи ідентичні. Автореферат за оформленням відповідає встановленим вимогам.

Академічна доброчесність

За аналізом дисертації, реферату та публікацій здобувача при проведенні експертизи у спеціалізованій вченій раді, а також при рецензуванні опублікованих праць у фахових виданнях було визначено дотримання всіх вимог щодо академічної доброчесності, а саме в роботі та публікаціях відсутні академічний плагіат, фальсифікація результатів дослідження та фабрикація даних. З наукових публікацій, виданих у співавторстві, у роботі використано лише ті результати, які становлять особистий внесок

Дискусійні положення, недоліки і побажання

Поряд із визнанням наукової та практичної вагомості результатів дослідження, одержаних у дисертаційній роботі Дімова І. А. доцільно вказати на наступні положення дискусійного характеру, недоліки та побажання:

1. В п. 1.1 дисертації автор, розкриваючи сутність, зміст та особливості інноваційного розвитку, на стор. 25 аналізує чинники, що впливають на інноваційний розвиток національної економіки. Водночас, на нашу думку, даний перелік є неповним і має бути розширеним.

2. В п. 1.2 дисертації здійснено детальний критичний аналіз позицій різних авторів стосовно сутності стратегій інноваційного розвитку, наведено їх класифікаційні ознаки. Проте, на нашу думку, автору доцільно було б завершити даний розгляд шляхом викладення власної позицію щодо рівня інноваційного розвитку національної економіки та ідентифікувати тип інноваційної стратегії.

3. В роботі в п. 1.2 на сторінці 63 автором представлено процес формування стратегії інноваційного розвитку агропромислового сектору, одним з етапів якого розглянуто етап формування комплексу стратегічних заходів щодо вибору моделі інноваційного розвитку з урахуванням доступних ресурсів, інституційного середовища та очікуваної ефективності. Проте автор не наводить деталізацію змісту моделей інноваційного розвитку (інтенсивної, адаптивної, екосистемної тощо).

4. В п. 2.2 дисертації автором досліджується вплив військового стану на агропромисловий сектор національної економіки, зокрема здійснена загальна оцінка прямих втрат інфраструктури, систематизовано основні ризики для функціонування аграрного сектора економіки України, проте даний параграф якби було проведено регіональний аналіз втрат агропромислового сектору, оскільки спостерігається суттєва диференціація саме за даним чинником.

5. Визначаючи основні напрями діджиталізації в агропромисловому секторі національної економіки (табл. 2.10), автор серед напрямів діджиталізації виокремлює виробничі процеси, логістичні процеси та транспорт, управління, фінансовий контроль та аналітику. Разом з тим лишається не зрозумілим чому автор зупинився при виборі саме на цих напрямках, які критерії відбору були використані автором для цього.

6. Серед напрямів підвищення ефективності управління інноваційного розвитку агропромислового сектору автор зокрема розглядає й циркулярну економіку та Розумне сільське господарство (Smart Farming), проте з огляду на тенденції падіння інвестицій (наведені автором на рис. 3.3) пояснення автора вимагають питання інвестиційного забезпечення реалізації даних напрямів.

Вказані зауваження відображають власну наукову позицію опонента і не заперечують можливості існування авторського бачення шляхів розв'язання задач дисертації, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку опонованої роботи.

Загальний висновок

1. Дисертаційна робота Дімова Івана Андрійовича на тему «Управління інноваційним розвитком агропромислового сектору в умовах повоєнного відновлення економіки України» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Вона містить теоретичні та методичні дослідження інноваційного розвитку агропромислового сектору національної економіки, рекомендації науково-практичного характеру щодо стратегічних напрямів інноваційного розвитку агропромислового сектору в умовах повоєнного відновлення економіки України.

2. Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Дімова Івана Андрійовича на тему «Управління інноваційним

розвитком агропромислового сектору в умовах повоєнного відновлення економіки України», відповідає вимогам МОН України, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, та відповідає Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. за № 567 зі змінами та доповненнями, а її автор – Дімов Іван Андрійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03. – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент,

завідувач кафедри економіки,
обліку і оподаткування

Національного університету «Чернігівська політехніка»,
доктор економічних наук, професор

Жанна ДЕРІЙ

Засвідчено:

Вчений секретар

Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Олександр СИДОРЕНКО